

PARK İÇİNDEN GENEL GÖRÜNÜM //

GELECEKTEN MEKTUP

Botanik Park'ta yaptığım mesai sonrası yürüyüşlerine ara vereli epey olmuştu. Neden bilmem, beni Ankara'ya başlayan en eski alışkanlıktan birini yaş aldıkça terk etmiş, yerine de pek bir şey koyamamıştım. Ama bugün, ta sabahın sözeleşim kendimle; adliye çıkışı hızla eve uğrayacak, sonra da parka gidecektim. Nisanın başında bu ilk bahar havasını yakalamışken kaçırkam olmaz zira!

Aksamüstü, bir taksiiyle Atakule önünden parkın Çankaya Caddesi üzerindeki girişine vardım. Ziyaretlerimizde öteden beri hep bu daha sakin girişi kullandık. Taksiden inip kapıya doğru ilk baktığım anda, o koyu renkli, yüksek iki duvarla karşılaştım. Ne zamandır buradaydılar? O kadar uzun süre geçmiş miydi ben kafamı bu yöne çevirmeyeli?

Duvarların caddeye doğru nazıkçe kıvrılarak açılan kısmından dışarıya doğru sıcak bir ışık sızılıyordu. Çayvesinde insanlar vardı. Buralar alıştığımdaya daha kalabalıktı. Bazıları bu koyu renkli geçidin içine yürüyüp gözden kayboluyordu. Karşıdan karşıya geçip yaklaştığımda fark ettim üzerindeki yazıyı: "Dişçiler Şehitleri Anıtı". Şaşkınlıkla birlikte yoğun bir özlem kapladı içimi, zihnim hiç vakit kaybetmeden babamı canlandırdı gözlerimin önünde. Birden getirip koymadırlarsa, nasıl haberim olamazdı bu anıttan?

Zeminde işaretli bir rota, duvarların içindeki bir yırıta ilerliyordu. Önüne geçtiğimde, giriş terasının o çok sevdiğim manzarasına açılan bir köprüye vardım. İnsanlar burada durup, geniş panoramayı ilk kez görüyor gibi şaşkınlıkla etrafa bakıyordu. Ben de ağır adımlarla en uca yürüdüm. Aşağıda, duvarların arasındaki kordördä dolaşan insanların fark ettim.

Merdivenlerden aşağıya, anıtın kalbine doğru adım attım. 70'li yılların sonundan başlayıp 2000'lere uzanan on yıllardaki tüm dişçiler şehitlerinin isimleri, unvanları, şehit edildikleri misyonlar ve tarihler sıralanmıştı yol boyunca. İlerledikçe içimde bir şeyler sarsıldı. Çocukluğumun geçtiği farklı şehirler, babamın aniden tüm aileye koyduğu sıkı kurallar, o zaman bir türlü anlamlandıramadığım haffalarca süren sessiz yaslar... Burada yazılı isimlerden kaçıyla arkadaşta, dosttu acaba? Kaçının cenazesine katılabilmiş, hakkıyla el açıp dua edebilmiş arıdından?

Koridorun sonuna vardığımda, vadinin ferahlığına açıldandan hemen önce, duvarlar iyice yükselmişti sanki. "Ah babacığım..." diye geçirdim içimden. Keşke birlikte yürüyebilseydik bu yolu. O, unutmaktan ne kadar şikayetçiydi, ne kadar kolay unuttuğumuzu ne çok söylerdi... Oysa şimdi burada, yıllar sonra, kendisine ve meslektaşlarına adanan bu sessiz, vakur anıtın önünde, sanki uzun zamandır içimde taşıdığım bir borcu ödeyerek yürüyordum adeta.

Anıt, parkın mevcut teraslarının en yükseğine ulaşarak son buluyordu. Burada yalın bir bahçe düzenlemesi yapılmıştı. Duvarlardan birinin içine yerleştirilmiş bir nişte, bu karanlık dönem ve anıtın tasarımı hakkında daha detaylı bilgiler içeren bir sergi alanı vardı. Yaklaşıp göz attım. Sonra, kırmızı çiçeklerle düzenlenmiş peyzajın kenarındaki bir banka oturdum. Uzanmış gölgelerle daha da derinleşmiş vadiiden Ankara'ya bakarken, anıların aklıma hücum etti.

Bu aksamüstü, planladığım gibi geçmemişti ama bundan hiç şikayetçi değildim. Aksine, uzun zamandır yarım kalmış ya da ihmal edilmiş bir vazifeyi tamamlamış gibi hissediyordum. Yaşım ilerledikçe bazen hayal gibi gelen çocukluk ve ilk gençlik anılarım tazelenmiş, babam; merhum büyükelçi Nevzat Aydın, benimle birlikte bu koca yollukta tüm bu duygularına eşlik etmişti sanki.

Onca yerden sonra kendimi en çok evimde hissettiğim şehirde, uzun zamandır uğramadığım bir parkta, görevimi tamamlıyıp sanki açıldığı gibi sessizce kapanıp gidecekti arkamdan bu derin yankı...

Ahmet Aydın

02.04.2026, Çankaya / Ankara

SERİM

Yarışma için geliştirdiğimiz öneriyi "Gelecekten Mektup" adıyla; bir Ankaralının yapıyla ilk karşılaşmasını yazıya döktüğü hayali bir anlatı üzerinden tariflemeye başlamak istedik. Anıt'ın ziyaretçileriyle kuracağı fiziksel ve duygusal ilişkiye dair tahayyülümüzü bu yolla ifade etmenin anlatıya yardımcı dokunacağına inanarak...

Cumhuriyet devrimiyle başlayan, modern bir toplum ve buna eşlik edecek kurumların inşası serüveni şüphesiz kolay olmamış, iç ve dış dinamiklerle çok defa anıranan yolculuğumuzda nice zorluk, ve hatta trajedi, yakın tarihimizde yerini almıştır. Yarışmanın merkezine aldığı dişçiler şehitlerimiz de geçen yüzyılın oldukça çalkantılı geçen 70'li ve 80'li yıllarına damga vurmuş, ancak dönemin kalabalık ve zaman zaman karanlık gündemi arasında hatıraları belki bir miktar da ihmal edilmiş kayıplarımızdandır.

Diplomatik misyonlarda Türkiye Cumhuriyeti'nin temsil içi yetmiş bürokratlarımız, aileleri ve çalışma arkadaşlarıyla birlikte çeşitli terör saldırılarına maruz kalmış, bu kanlı süreç uzun yıllar devam etmiştir. Cumhuriyetin, imparatorluktan devraldığı kimi sorunların yeni dönemde de yıkıcı meseleler olarak sürecini inşası da sayılabilecek bu silsile, özellikle ASALA terör örgütünün gerçekleştirdiği suikastlerle hatırlanmaktadır. 1973 yılında Los Angeles Başkonsolos Yardımcısı Mehmet Baydar ve Konsolos Bahadır Demir'in şehit edilmesiyle başlayan saldırılar, farklı temsilciliklerimizdeki eylemlerle devam etmiştir. 2000'li yıllara kadar uzanan daha yakın tarihli saldırılar da dahil ettiğimizde, resmi görevleri nedeniyle büyük riskler almış, bu uğurda hayatlarını feda etmiş çok sayıda görev şehidini hatırlamak, onurlandırmak ve bunu mimarlık aracılığıyla kalıcılaştırmakla ihtimali, yarışmanın sunduğu çok önemli bir fırsattır.

Tipki kişisel acılarımız gibi, toplumsal travmalarımızı da tanıyabilmek, yasını tutabilmek ve birlikte iyileşebilmek, kolektif bilinç ve gelecek yolculuğumuzun hayatı bir parçasıdır. Bu yolla, bir anıt ya da anıma mekânı, fiziksel varlığının çok ötesinde bir anlam ve faydanın simgesi olabilir. Yarışma özelinde bunu Ankara'nın simge noktalarından birinde gerçekleştirmeye gayretli, seyredilecek bir plastik objeden öte bir hatıra durağı yaratabilmek, önerimizin düşünsel altyapı ve mimari yaklaşımının temeli oluşturmuştur.

BAĞLAM

Botanik Park, Ankara'nın kentsel gelişim tarihinin simge noktalarından biri olmasının yanında, bu yolculuğun katmanlarının sayınede imkân tanyan önemli bir kamusal alan olarak tanımlanabilir. Şehir çevreleyen doğal topografyanın içinde bir vadi formasyonunda yer alması, parka özgün bir karakter kazandırır. Bu vadi yapısı, hem parkın topoğrafyasını belirler hem de farklı eğimler, denirlikler ve yükseltilerle çeşitlenen doğal alanlar oluşturur. Bu alanlar, imkân tanıdığı çok çeşitli bitki türleriyle parka kimliğini de kazandıran botanik kataloğa katkı sunar.

Park ve yakın çevresi, uzun yıllar meclis ile birlikte Cumhuriyet'in geleneksel idari merkezi olan Çankaya Köşkü'ne ev sahipliği yapıpken, aynı zamanda birçok uluslararası elçilik ve diplomatik temsilciliklerin bulunduğu bir bölgedir. Köşk yerleşkesi, Atakule ve şehrin yönetsel ve diplomatik merkezlerine olan yakınlık, Botanik Park'ı sadece bir yeşil alan olarak değil, aynı zamanda başkentnin sosyal, kültürel ve diplomatik dinamiklerinin bir parçası haline getirir. Bu yönüyle yarışma alanı, başkentteki yaşamın ve tarihsel sürecin hem fiziksel hem de sembolik bir yansıması olarak görülebilir.

1950'li yıllarda küçük bir botanik bahçesi olarak planlanmış ve ilk adımları 1958 yılında atılmış park alanı, zaman içinde büyüyerek, Ankara'nın önemli yeşil alanlarından birine dönüşmüştür. 1980'ler ve 1990'larda, Ankara'daki yeşil alanların korunması ve artırılması için yapılan çalışmalar doğrultusunda Botanik Park geliştirilmiş ve dönemin ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirilmiştir. Vadi, Atatürk Bulvarı çevresinde sıralanmış kent merkezinin önemli yeşil alanlarının son halkası olarak da okunabilir. Bu aks ve çevresi; tarihi çekirdeğinden güneye doğru genişleyen modern şehrin karakteristik kent morfolojisinin, yoğunluk ve idari karakterinin ağırlık merkezidir.

Anıt alanı olarak, parkın Çankaya Caddesi üzerindeki giriş bölümü ve çevresi işaret edilmştir. Bu giriş, Cinnah yönü ve Atakule çepirne kıyasla daha az yoğunludur. Alan, parkın doğu çepirneinde hem sakin bir giriş noktası hem de ziyaretçilere park panoraması ve kent manzarasını ilk adımda sunan bir röper noktası olarak tanımlanabilir. Birleşik Krallık Büyükelçiliği, Çankaya Köşkü yerleşkesi ve parkın yerleştiği vadi birlikte kent dokusunun seyredildiği, şehir merkezinden Atakule'ye uzanan seyir aksının içinde geniş bir yeşil fon teşkil eder. Proje alanının tüm bu karakteristiği ile topografik ilişkileri, tasarımın kurgusu ve ziyaretçi deneyimi noktasında belirleyici ana unsurlar olarak önerimize yön vermiştir.

ÖNERİ TASARIM:

YAS, YAD VE UMUT

Anıtlar ve ilişkili anıma mekanları, mimari tipolojiler içinde özel bir kategoriyi tanımlar. Odaklandıkları toplumsal olay, kişi ya da dönemler üzerinden bir anlatı inşa ederken, yalnızca fiziksel ve mekânsal nitelikleriyle değil, aynı zamanda ziyaretçilerde uyandırdıkları duygusal deneyimlerle de öne çıkar. İşlevselliğin ötesine geçerek, kolektif hafızayı canlı tutan bir anlam dünyası yaratma potansiyeli taşırlar.

Yarışma için geliştirdiğimiz öneride, yalın ancak güçlü bir anlatı ile alanın mevcut karakterinden beslenmeye gayret ettik. Anıtın, katmanlı bir duygusal ve fiziksel deneyime imkân veren bir anlatı kurmasını öncelidik. Ziyaretçilerin yalnızca seyirci konumunda olduğu pasif birer unsur olmanın ötesine geçebilmesi mühimdi. Bu yolla anıtın merkezine aldığı vak'a, hem fiziksel mekan hem de işaret ettiği semboller yoluyla deneyimin kalbine yerleşebildi.

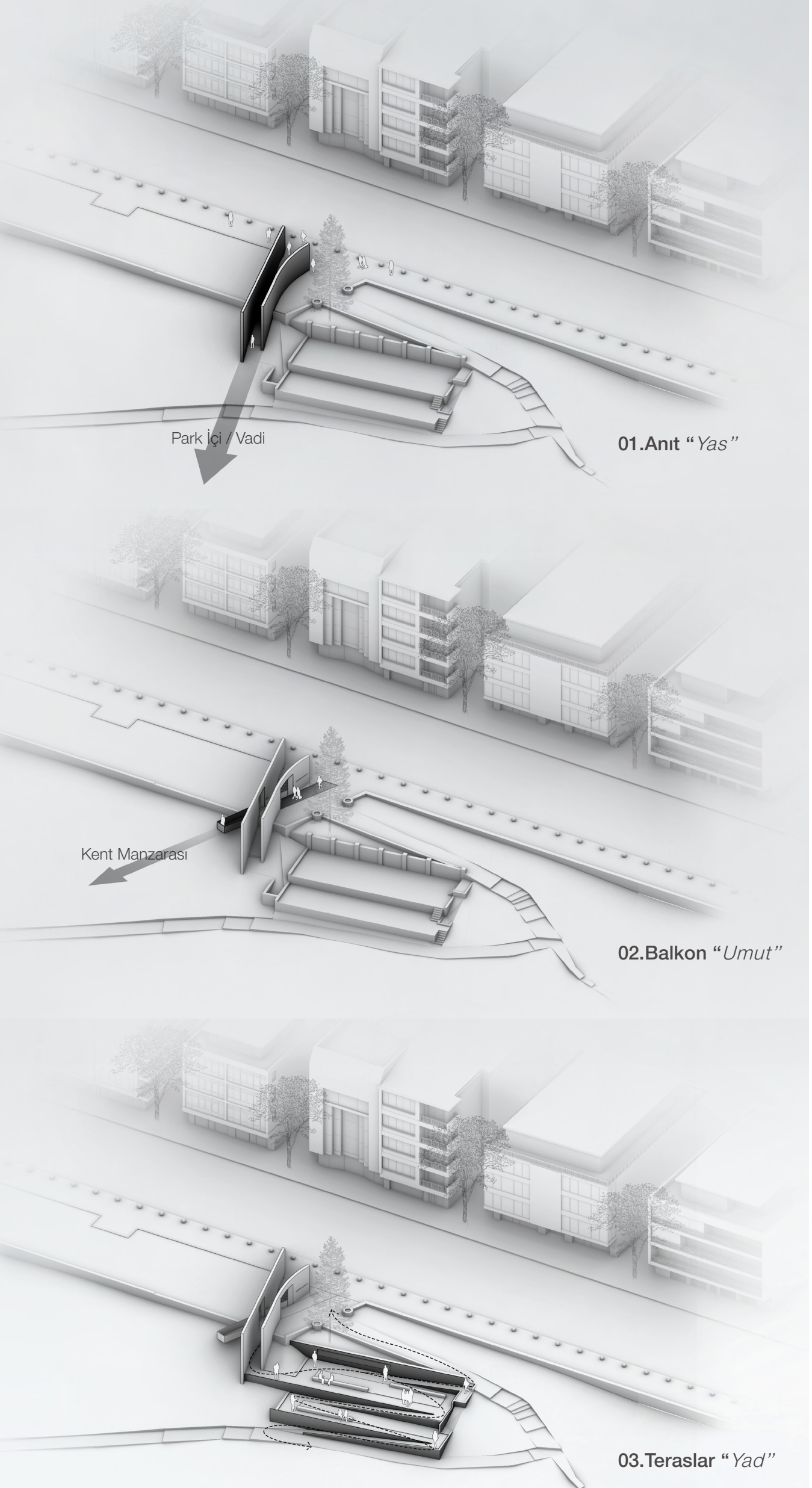
Alan kullanımında, Botanik Park'ın topografik karakter ve mizansini iyi yansıtan mevcut kot ilişkilerini muhafaza ederek, sınırı bir müdahale ile dönüştürmeyi hedefledik. Giriş alanı bitişliğindeki mevcut teraslan malzeme ve birbirleri arasındaki erişim noktasında tekrar ele alıp; anıt kütesini giriş kotu, teraslar ve park içi sirkülasyonu arasında yeni bir bağlantı olarak hayal ettik.

Anıtın fiziki tasarımını yönlendiren üç temel kavram ya da evreyi; YAS, YAD ve UMUT olarak belirledik. YAS, kayıplarımızı tek tek isimleriyle hatırladığımız, kent ölçeğinden keskin bir kopuşla şekillenmiş bir rotayı temsil edecek; YAD, mekânsal bağlamın tam içinde ve bir arada olduğumuz anıma alanını; UMUT ise ortak miras ve geleceğimize dair inancımızın temsili üstleniyor. Bu üç kavramın mekânsal karşılıklarını arayarak, tasarımın bütününde ziyaretçilerin anıma sürecini hem bireysel hem de toplumsal düzeyde deneyimleyebileceği bir kamusal alanın ortaya çıkmasına gayret ettik.

İnce bir kesik gibi proje alanına yerleşen paralel iki duvar, caddede kotunda Anıt ve Anı Mekanının fiziki temsili olarak yükselirken; bir yandan da geniş panorama ve açıklığa tezat bir dar geçit olarak, merkezine aldığı trajedi ve kayıpların duygusal anlatısına hizmet ediyor. Parkın genel silüeti içerisinde, başka bir dönem ve başka bir işleve ait olduğunu gizlemekten var olmayı ve antısalığı ile görünürlüğünü bu yolla kazanmayı hedefliyor. Mevcut ağaç dokusuna müdahale etmeksizin yerleşen bu dar kesik, caddede kotunda zarifçe açılan formuyla kentliyi içine davet ediyor.

Koyu renkli geniş duvarlar, giriş meydanı kotunda bir köprüyle yrtılıyor. İki duvarı delip geçen bu doğrusal açıklıktan kent manzarasına doğru bir seyir balkonunu unuyor. Bu yolla, alanın kısmi olarak perdelemiş başkent panoraması kentliye geri verilirken, aynı zamanda şehrin cumhuriyette özdeşleşmiş yolculuğu da genel anıttırın UMUT durağı olarak anlam kazanıyor. Caddede kotunda tanımlı ilişkili meydanın, anıma törenleri için bir toplanma alanı olarak da kullanılması öngörüldüğü.

Ziyaretçileri duvarların arasından teraslara taşıyan geçitte kayıplarımızın isimleri, şehit edildikleri yer ve tarihler yer alıyor. Bu rotanın ulaştığı mevcut teraslar ise yeniden ele alınmış peyzajı ve malzeme karakteriyle bir anı bahçesi olarak düzenlenip park içinde yeni bir alt odak olarak tekrar tanımlanıyor. "Gelecekten Mektup" isimli bölümde de tariftedilği şekliyle tasarımı; "sanki açıldığı gibi sessizce kapanıp gidecek bir derin yankı..." olarak yerleşiyor parkın çepirne. Koyu renkli doğal taşlar ile kaplı anıt kütesini, aydınlatıldığı saatlerde vadi ve caddede yönünden farklı yüksekliklerdeki bir fener gibi ışıltıarak işaretliyor yerini.

// ÇANKAYA CADDESİNDEN GENEL GÖRÜNÜM